

УДК 802.0-087:800.862

**ПРОФЕСІЙНИЙ СЛЕНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТЕРМІНОЛОГІЇ
В АВТОМОБІЛЬНІЙ КОНЦЕПТОСФЕРІ
(НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)**

Т.Б. Лебедева, канд. філол. наук, А.В. Рябова (Харків)

Стаття присвячена розгляду ролі сленгу в омовленні автомобільної концептосфери на території англomовних країн. Здійснюється аналіз відповідного корпусу сленгізмів.

Ключові слова: вербальна репрезентація, вокабуляр автомобільної концептосфери, концепт, сленг, стилістично-знижені лексичні одиниці, термінологія.

Т.Б. Лебедева, А.В. Рябова. Профессиональный сленг как альтернатива терминологии в автомобильной концептосфере. Стаття посвящена рассмотрению роли сленга в вербализации автомобильной концептосферы на территории англоязычных стран. Проводится анализ соответствующего корпуса сленгизмов.

Ключевые слова: вербальная репрезентация, вокабуляр автомобильной концептосферы, концепт, сленг, стилистически-сниженные лексические единицы, терминология.

T.B. Lebedeva, A.V. Riabova. Professional slang as an alternative to the terminology in the automobile-related vocabulary. The article is concerned with the role of slang in verbal representation of automobile-related vocabulary in English-speaking countries. The author analyses informal vocabulary items of this type.

Key words: automobile-related vocabulary, concept, informal vocabulary, slang, terminology, verbal representation.

Відомо, що специфічні риси семантики мовних одиниць будь-якої мови обумовлені елементами оточуючого носіїв мови світу, на яких вони акцентують свою увагу, їх світосприйняттям та світоуявленнями. Кожна конкретна мова має свій специфічний засіб концептуалізації, а відповідно, і мовної репрезентації, адже ґрунтується на своїй особливій моделі світу і членує світ по-своєму. Зі зміною концептуальної моделі світу відповідно змінюється і мовна картина світу.

Об'єктом аналізу запропонованої статті є знижена лексика, яка вживається на території англomовних країн при омовленні автомобільної концептосфери.

Мета дослідження – надати викладачам іноземної мови практичної та теоретичної допомоги у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням та усунути для тих, хто вивчає англійську мову, можливі комунікативні та перекладацькі труднощі при роботі з інформацією, пов'язаною з автомобільною концептосферою.

Зазначена мета передбачає вирішення таких завдань: розширити уявлення про вживання у словниковому складі сучасної англійської мови субстандартних лексичних одиниць, які віддзеркалюють автомобільну концептосферу, та проаналізувати наявні сленгізми цього типу у досліджуваній підсистемі сучасної англійської мови.

Загалом, проблемою вивчення сленгу займалися такі вчені як І.В. Арнольд, В.В. Балабін, А. Баррере, В.Дж. Бурк (Burke), В.С. Єлістратов, І.Р. Гальперін, О.Л. Клименко, Ч. Леланд, М.М. Маковський, Е. Партрідж, Т.А. Соловйова, С.Б. Флекснер, В. Фріман, В.А. Хомяков та багато інших. Кожен із них досліджував термін „сленг” як такий і певні його особливості, проте у англіцистиці ще недостатньо дослідженням залишається спеціальний сленг, існує недостатня лінгвістична інтерпретація мовних зрушень у омовленні саме автомобільної концептосфери. Як підкреслює В.С. Єлістратов, „проблема опису професійної лексики є одною із самих невирішених у мовознавстві.

Її можна назвати навіть „лакунарною” – і це при дуже великій кількості чудових робіт, як теоретичних, так і описово-прикладних” [1, с. 685]. Отже необхідністю осмислення характеру динамічних процесів у розвитку англійської „автомобільної” зниженої лексики, відсутністю відповідних словників та матеріалів для викладання англійської мови за професійним спрямуванням і зумовлена актуальність нашого дослідження.

У своїй роботі ми розглядаємо сленг як альтернативу термінології. Враховуючи різноманітні точки зору стосовно дефініції поняття терміну та беручи за основу результати власного дослідження, вважаємо за необхідне запропонувати таке визначення цього поняття:

Термін – це слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі наукової чи фахової діяльності людини і характеризується вмотивованістю, номінативністю, точністю, дефінітивністю, системністю, відсутністю експресії, стилістичною нейтральністю, моносемічністю в межах свого термінологічного поля. Отже, значення терміну як такого по відношенню до слова, що входить до складу загальноновживаної лексики, більш стандартизоване, чіткіше визначене.

Немає і єдиного та всеосяжного визначення сленгу. Неодноразові спроби розмежувати сленг і загальноновживану лексику або сленг і нецензурну мову не дали результатів. З погляду лінгвіста, сленг – з одного боку – це стиль мови, що посідає місце, антитетичне занадто формальній, офіційній мові; а з іншого – це особливий периферійний шар нелітературної лексики та фразеології, який лежить за межею літературної „стандартної” розмовної мови, закордонних діалектів загальнонародної англійської мови.

У своїй роботі ми саме і розглядаємо використання зниженої лексики, яку О.Л. Клименко відносить до „жаргону” або „соціального діалекту”, адже у її розумінні соціальні діалекти – „це лексико-семантичні „субсистеми”, які вживаються певною соціальною або професійною групою у певному соціально-культурному контексті, тобто обмежені у функціонально-стилістичному вживанні соціальним середовищем (субкультурою). Соціальні

діалекти представлені соціальними, професійними та корпоративними жаргонами” [2, с. 4]. Ми ж вважаємо цю конотативно забарвлену лексику та фразеологію спеціальним сленгом, доступним для розуміння окремої професійної групи, або сленгу професійного, що розвивається у мовленні людей певного фаху чи роду заняття і відображає ціннісні орієнтації та норми відповідної субкультури. У нашому випадку це – носії мови, які пов’язані з автомобільною концептосферою на території англійських країн, а саме – професіонали відповідних галузей, автомобільні фани, їх дружини та подруги, які часточують їх розмови і з часом починають розуміти та користуватися мовою сленгу своїх чоловіків та друзів. На нашу думку, важливим чинником утворенні сленгових лексем є спорідненість інтересів осіб, які формують різновид цього ненормативного утворення, адже сленг – це „жаргонні слова або вирази; розмовний варіант тієї чи іншої соціальної або професійної групи” [3, с. 810].

Особливий інтерес нами приділяється сфері професійної „автомобільної” лексики, сленгу, яким користуються автомобілісти, тому що ця лексика, незважаючи на те, що з’явилася відносно недавно, набуває великої соціальної значущості завдяки такого екстралінгвального чинника як швидкий розвиток автомобілебудування (і як наслідок цього – неможливість уявити життя сучасного суспільства без транспортних засобів). Вона позначає актуальні поняття, пов’язані з явищами, на яких концентрується увага суспільства, адже „зростання ролі певних соціальних, професійних, корпоративних груп та субкультур у житті суспільства зумовлює зростання ролі відповідних соціальних діалектів” [2, с. 2], тобто спеціального сленгу. Сленгові лексеми, які омовлюють цю концептосферу, ми зустрічаємо і в українській та російській мовах: *бублик*, *баранка* (кермо), *воздушник*, *воздухан*, *воздушок* (двигун повітряного охолодження), *дудка* (вихлопна труба), *кочерга* (механічна коробка передач), *липучка* (шина з зимовим протектором, але без шипів), *таблетка* (запасне колесо), *тяпка* (автоматична коробка передач), *чекушка*, *четвертинка* (двигун об’ємом 250 см³ або мотоцикл/скутер з таким об’ємом двигуна); *табун* (число кінських сил дви-

гуна), *междурядие* (вільний простір між автомобілями, які рухаються паралельно), *жижжа* (яка завгодно технічна рідина крім мастила і бензину – для гальмування, охолодження, амортизації), *накренться* (впасти під час їзди без важких наслідків для здоров'я та техніки), *разложиться*, *убраться* (впасти під час їзди з важкими наслідками – травмуванням, великими ушкодженнями техніки), *танка* (повний хід педалі газу) тощо.

Загалом сленгова лексика характеризується багатством словникового запасу, що, мабуть, і є причиною такого широкого використання цього про шарку мови. Жаргонізми у англійській мові охоплюють різні кола понять, що стосуються як професіоналів, так і аматорів, пов'язаних з автомобільною концептосферою, а саме:

найменування транспортних засобів: *big truck* – an 18-wheel-truck, *bob tail* – a truck without a trailer, *bone* – a model A Ford, *coach* – a 4-door or 2-door sedan, *coal bucket*, *sand box* – a gravel trailer, *crotch rocket*, *murdercycle* – a motorcycle, *deuce coupe* – a car designed only for two occupants, *four-wheeler* – any four-wheel drive car, *piggy back* – a truck used for transporting passenger cars, *portable gas station*, *thermal bottle* – a bulk-petroleum vehicle, *reefer* – refrigerator, *set of wheels* – a car, *unit*, *marked unit*, *pig wagon*, *cop car* – police car;

назви автомобілів: *Alpha* – Alpha Romeo, *Beemer* – BMW, *Benz* – Mercedes Benz, *Bulldog* – a Mack truck, *Caddy* – Cadillac, *Chevy* – Chevrolet, *Jag* – Jaguar, *Limo/Stretch* – Limousine, *Merc* – Mercury, *Olds* – Oldsmobile, *Rolls* – Rolls Royce, *T - Bird* – Thunderbird, *Vet* – Corvette, *VW - V- dub* – *Bug* – *Beetle* – Volkswagen;

характеристики якості транспортних засобів: *big truck* – an 18-wheel-truck, *bomb* – an old very cheap car, *bug* – a small car, *clunker* – an old car, *cream puff* – a used car in a very good state, *hot rod* – a car with the improved engine that provides speed increase, *jalopy* – an old unreliable cheap car, *lemon* – an unreliable car, *loaded* – “loaded” means that a car is equipped with numerous accessories (radio, stereo, conditioning ..), *rattle trap* – an old car that rattles while driving;

Порівняйте: “The car included all the extras. I

bought it fully *loaded*” [4]. – I bought it fully *equipped with numerous accessories* (radio, stereo, conditioning ..).

деталі автомобілів: *banger* – an engine cylinder, *binders* – brakes, *blowout* – a flat/punctured/ burst tire, *dash* – dashboard, *flat* – flat tire, *jackpot* – colour signals on a police car, *sets* – all-weather tires, *set of skins/skins* – set of tires/tyres, *wheel* – steering wheel;

Порівняйте: “I think I need to get me some new *sets*” [4]. – I think I need to get me some new *all-weather tires*. „I think we just got a *flat*. Maybe we ran over a nail” [4]. – I think we just got a *flat tire*.

паливо: *juice*, *motion-totion* – fuel

характеристика роботи транспортного засобу: *blow the door off* – to drive very fast, *conk out* – to stop working, an engine troubleshooting;

Порівняйте: “My car just *conked out* right in the middle of the street” [4]. – My car just *has stopped working* right in the middle of the street. „My car’s really fast. I bet my car could *blow the doors off* his one” [4]. – I bet my car could *overtake the front car at fast speed*.

дизайн та тюнінг транспортного засобу: *hot licks* – flames of fire painted on a car body or fenders (wings);

учасники дорожнього руху та обслуговування автотранспорту: *Butterboy* – newly licensed driver, *bubba*, *hand* – a driver, *Cock and Hen* – man and woman passenger, *gearjammer/gearslammer* – a speeding truck driver, one known to accelerate/ decelerate quickly, *jaywalker* – a careless pedestrian, *greasy monkey* – a mechanic;

дії водіїв під час дорожнього руху: *burn rubber*, *lay scratch* – to start moving after stop very rapidly and fast, *corner like it's on rails* – to turn very accurately while driving at high speed, *knock it off* – to stop rapidly, *leave in the dust* – to overtake a running car very fast, *nail the brakes* – to brake very rapidly, *stop on a dime* – to stop suddenly and rapidly

дії водіїв під час керування транспортним засобом: *floor it* – to press a gas/ accelerator pedal, *hammer down* – go fast, step on it, *have shutter trouble* – to get asleep while driving, *hop in* – to “jump” into the car, *lead foot* – to have a habit to drive very fast/ to get used to drive very fast, *light it*

up – to start an engine, *spin doughnuts* – to turn a steering wheel left or right to make a car move round in a circle;

обслуговування автомобілів: *jump-start* – to start a car using another car battery or towing, *soap up an engine* – to increase the horse power of an engine;

Порівняйте: “My battery just died. We’d better try and *jump-start* the car” [4]. – We’d better try and *use somebody else’s battery to start the engine*.

дороги та їх маркування: *big road* – motorway, highway, autostrada, autobahn; *granny lane* – a right lane used for cars that drive not very fast, *hammer lane* – a left lane used for cars that drive very fast, *yard stick* – a sign pole that shows the distance between cities/villages;

характеристика транспортного потоку на дорозі: *bumper-to-bumper* – heavy traffic on the road, *eat one’s dust* – to drive after a car that drives very fast, *hammer down* – fast moving traffic;

Порівняйте: “The traffic was *bumper-to-bumper*” [4]. – The traffic was *heavy on the road*.

порушення правил дорожнього руху: *bumper sticker* – a car that drives too close to another one, *fender-bender* – an minor collision, *jaywalk* – to cross a street or road in a wrong or prohibited place, *tail* – to drive too close to the front car, *t-boned* – crashed into a vehicle;

Порівняйте: “She’s never *t-boned* her Harley, as far as I know” [4]. – She’s never *crashed* her Harley *into a vehicle*, as far as I know.

ДТП: *head on* – head-on collision, *pileup* – an accident in which many cars are involved, *road pizza* – a road accident, *rear-ender* – an accident in which a rear car hits a front one, *total* – to strip a car completely; *to hand out invitations* – to hand out speeding tickets

Порівняйте: “One more *invitation* and I’ll take the keys away from you” [4]. – “One more *speeding ticket* and I’ll take the keys away from you”.

події на дорозі: *blow a fire* – to get a flat/ burst/ punctured tire, *sideswipe* – to scratch a running car while overtaking; *road rash* – cuts und bruises from falling onto the road;

Порівняйте: “If he were smarter, he wouldn’t have all that *road rash*” [4]. – If he were smarter, he

wouldn’t have all that *cuts und bruises from falling onto the road*.

швидкість: *double nickel* – 55 m/h, a speed limit, *Georgia overdrive* – a moderate speed;

Порівняйте: “So I *dropped* her down to the *double nickel*” [4]. – So I *slowed down to 55 mph*.

полицейські (дорожній патруль): *bear in the air* – a police helicopter that controls traffic on roads, *city kitty* – a policewoman, a female traffic warden; *Evil Kenivel*, *smoking scooter* – a policeman riding a motorcycle;

Порівняйте: „Be careful not to drive over the speed limit or you may get stopped by a *smoking scooter*” [4] – Be careful not to drive over the speed limit or you may get stopped by a *policeman riding a motorcycle*.

карні злочини: *jolly ride* – to steal a car for a short trip and after that leave it anywhere in a street/city, *strip a car* – to steal pieces of a car or to steal a car for disassembling;

робота таксомоторів: *clock* – taximeter, *flyer* – a fare to heathrow or gatwick airport, *in and out* – a return journey, *legal* – the full fare without tip, *linkman* – hotel or club doorman;

проведення вільного часу: *take a spin* – to drive a little.

Такі лексичні одиниці є досить поширеними і завойовують позиції, через те, що мають яскраво виражене іронічне забарвлення, а це притягує особливо молодь, адже почуття гумору допомагає виділитися з загалу та підкреслити свою особистість.

Слід зазначити, що лексичні засоби етико-стилістичної заниженості зазвичай мають оцінково-зневажливе вживання та загальну негативну експресію, однак якісно відмінну від непристойної: субстандартні лексичні одиниці не сприймаються як вульгарні, а надають мові колорит фамільярності, хоча існують випадки, коли багато залежить від сфери вживання конкретного слова, що ускладнює соціальними значеннями, емоційним та стилістичним забарвленням, контекстом.

Сленгові новоутворення можуть бути стилістично нейтральні та стилістично знижені. Саме на цих поняттях ґрунтується взаємозв’язок між культурою мовлення та сленговою лексикою. Проте за раху-

нок характерної для розмовного мовлення семантичної надмірності в багатьох випадках створюється експресивне забарвлення найменування. Як правило сленгізми є експресивними синонімами літературних одиниць.

Специфіку оціночної семантики субстандартної лексики складає більшою мірою негативна спрямованість. Більшість сленгізмів має пейоративну емоційну оцінку та пейоративну експресію: *bird dog* – a speed detector on road, *blood wagon*, *meat wagon* – an ambulance, *bone* – a model A Ford, *clunker* – an old car, *Evil Kenivel* – a policeman riding a motorcycle, *greasy monkey* – a mechanic, *murdercycle* – a motorcycle, *pileup* – an accident in which many cars are involved, *rattle trap* – an old car that rattles while driving, *too many eggs in the basket* – an overloaded car. Порівняйте:

“My car broke down again. What a *lemon!*” [4] – What an *unreliable car!*

“I got tired of *sitting in the rocking chair* all the time” [4]. – I got tired of *driving between several large trucks* all the time.

Лексичні одиниці спеціального сленгу передають і такі відтінки суб’єктивно-оцінного забарвлення, як насмішкувато-іронічний, пародійний. Порівняйте:

“She hates to drive in the *granny lane*” [4]. – She hates to drive in the *section of road with strict speed limits*.

“There are too many *cash registers* on that road for me” [4]. – There are too many *toll booths* on that road for me.

Цей фактичний матеріал підтверджує нашу думку, що практично кожна група людей, яких об’єднують спільні інтереси, має свій особливий тип мовлення, який реалізується у сленгових новоутвореннях і є притаманним саме цій групі.

Характерним є монолог автомобільного фану:

„I was on the *flip flop* from *Shakey Town*, *rolling down the boulevard* about ten *yardsticks* after a *cash register*. I was *sittin’ in the rockin’ chair* in my *Pete*, *draggin’ a reefer*. I had the *hammer down*, *dodging alligators*, when a *ratchet jaw* in a *bulldog bobtail* at the *front door* did a *breaker*

on the *tin can*. Seems there was a *county mountie* in a *plain wrapper takin’ pictures* and handing out *invitations* just past the *chicken coop*. So I *dropped her down* to the *double nickel* and *slid* past him in the *granny lane*.”

Цей монолог не так легко зрозуміти іноземцю, який вільно спілкується класичною „нормативною” англійською мовою, але не опанував спеціальний сленг, адже це означає наступне:

„I was on the *return trip* of a run to *Los Angeles*, *motoring down the interstate* about ten *miles* after a *toll booth*. I was in the *middle of a convoy of trucks* in my *Peterbilt tractor*, *pulling a refrigerated trailer*. I was *speeding along*, *dodging pieces of tire carcass on the road*, when a *talkative trucker* in a *Mack tractor* without a *trailer* came on the *CB radio*. Seems there was a *state trooper* in an *unmarked cruiser*, using a *radar gun* and handing out *speeding tickets*, just past the *roadside weigh station*. So I *slowed down to 55 mph* and *drove past him in the slow lane*”.

Сленг, яким користуються автомобілісти, не обмежений ніякими рамками: ні віковими, ні просторовими, ні соціальними. Він цікавий саме тим, що об’єднує представників різних прошарків населення. „Автомобільний” сленг надає можливість визначити, чи розбирається людина у автомобілях та інших транспортних засобах. Якщо людина вживає цей сленг, це означає, що вона „своя” і до неї виникає відповідне відношення. „Автомобільний” сленг перестає бути спеціальною професійною лексикою, в основному доступною лише представникам відповідних професій, а виходить за першочаткову сферу вживання. Професіоналізми в розширеному чи переносному значенні поступово проникають у мову непрофесіоналів і через мову автомобільних фанів набувають широкого вживання на території англomовних країн, не втрачаючи свого статусу як сленгізми.

Враховуючи систему цінностей сучасного англomовного суспільства, можна констатувати, що при омовленні автомобільної концептосфери сленг стає альтернативою термінології і перестає належати до лексики обмеженого вжитку, хоча і має

неофіційний характер та емоційну забарвленість, адже з позицій прагматичності мова сприймається як система орієнтирів, яка необхідна для діяльності людини в оточуючому її світі речей та соціальному світі.

Перспективним, на наш погляд, є подальше дослідження сленгізмів, які вербалізують автомобільну концептосферу у сучасній англійській мові, з метою а) розробки детальнішої методики опису значень, укладання спеціальних словників та навчальних матеріалів для проведення занять з англійської мови професійного спрямування; б) вивчення взаємовпливу загальноповиваної та субстандартною лексики. Дослідження взаємовпливу стандартної та зниженої „автомобільної” лексики є однією

із актуальних проблем, адже у наш час ця концептосфера набула великої соціальної значущості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Елистратов В.С. Словарь московского аргю / В.С. Елистратов. – М. : Словари, 2000. – С. 683–692.
2. Клименко О.Л. Поповнення словникового складу сучасної англійської мови з нелітературних підсистем : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Клименко О.Л. – Харків, 2000. – 19 с.
3. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів / За заг. ред. доктора філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х. : ВД „ШКОЛА”, 2006. – 1008 с.
4. Murrey's automolile vocabulary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.motor-cross.ca/saywhat.html